

стю виборів, заснованих на симпатії. Запропонований соціометрією «індекс групової згуртованості» обчислювали як відношення кількості взаємних позитивних виборів до загальної кількості можливих виборів. Згуртованість колективу характеризується єдністю цінностей і соціальних установок членів колективу.

Прихильники стратометричної концепції виходять з того, що до складу структури малої групи входять три основних прошарки (страти), які одночасно є і рівнями розвитку групової згуртованості. Феномен згуртованості розглядається як характеристика особливих зв'язків у групі, що ґрунтуються на єдно-

ті оцінок, установок і позицій групи стосовно значущих об'єктів – осіб, завдань, ідей, подій. Тобто згуртованість охоплює опосередковані цілями і завданнями діяльності відносини у групі. Показником ціннісно-орієнтаційної єдності є частота збігу позицій індивідів, а в нашому випадку, членів колективу малого приватного підприємства, щодо значущих об'єктів оцінювання, а джерелом інтенсифікації внутрішньогрупового спілкування, підвищення ефективності взаємодії – високий ступінь ціннісно-орієнтаційної єдності [4].

Список використаної літератури

1. Андреева Г.М., Богомолова Н.Н., Петровская Л.А. Современная социальная психология на Западе. М.: Изд-во МГУ, 1978. 453 с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. М.: Аспект Пресс, 2001. 376 с.
3. Огаренко В.М., Малахова Ж.Д. Соціологія малих груп. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 453с.
4. Петровский А.В., Шпалинский В.В. Социальная психология коллектива. М.: Педагогика, 1978. 290с.

Березовська Людмила Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

lydunya@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-3032-7261>

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Пріоритетним завданням у сфері сучасної системи освіти є створення умов для індивідуального розвитку майбутніх фахівців, підвищення інтересу до навчання та вироблення позитивної мотивації до професійної діяльності.

Створення позитивно-мотиваційного освітнього середовища сприяє успішному оволодінню знаннями й уміннями студентів. Таким чином, мотивація створює поштовх до того, щоб розпочати навчання, а згодом стає ефективною рушійною силою в освітній діяльності, передумовою особистісного та професійного зростання. Без достатньої мотивації навіть здібні студенти не можуть гарантувати високих навчальних досягнень. Здібності студента та позитивна мотивація сприяють успішному оволодінню освітньої та майбутньої професійної діяльності.

Мотиваційний аспект освітньої діяльності студентів досліджували Л. Божович, Є. Ільїн, Д. Ельконін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін. В експериментальних дослідженнях Ю. Орлова,

О. Скрипченка схарактеризовано взаємозв'язок між мотивацією та освітньо-виховною діяльністю. В наукових доробках Р. Гарднер, В. Коваленко, П. Якобсон, розкрито комунікативну діяльність як мотиваційно детерміновану.

Беручи до уваги той факт, що мовлення є завжди вмотивованим, то позитивна мотивація здійснює суттєвий вплив на досягнення успіху в комунікативній діяльності, зокрема, оволодіння мовленнєвими та комунікативними вміннями у межах професійного та міжособистісного спілкування.

На думку І. Зимної, мовленнєва діяльність є активним, цілеспрямованим, мотивованим предметним процесом видання й отримання сформульованої за допомогою думки інформації, спрямованої на задоволення комунікативно-пізнавальних потреб людини в процесі комунікації [2, с. 72].

Зазначимо, що в кожній людини формується своя особистісна система мотивів діяльності залежно від її професійної діяльності, рис характеру, досвіду,

самосвідомості. Складником мотивації діяльності виступає особистісна причинність, упевненість у своїх здібностях і задатках, компетентності, адекватне ставлення до успіху і й відповідно, невдачі. Однією з важливих особливостей людини у процесі діяльності є боротьба мотивів у прийнятті рішень чи мети діяльності.

Реалізація мотиваційного, комунікативно-мовленнєвого компонента може бути забезпечена за умови використання системно-цілісного підходу до формування професійної, комунікативно-мовленнєвої компетентності студентів, спрямованої на те, щоб зробити складне простим і, допомогти їм з легкістю сприйняти та засвоїти навчальний матеріал, структурувати його, зробити цікавим, доступним і зрозумілим для сприйняття та засвоєння.

До зовнішніх чинників мотивації відносять систематичний контроль студентської діяльності з боку викладача, надання методичної допомоги, педагогічного супроводу. Зовнішні мотиви діяльності не є метою навчання, вони спрямовані на цінності студента, що стосуються позаосвітньої діяльності, зокрема, матеріальні блага, особисті інтереси та наміри студентів. Відмінності між цими двома видами мотивації, на думку канадських психологів Р. Гарднера та У. Ламберта, полягають у тому, що внутрішня мотивація передбачає виконання людиною дії в результаті усвідомлення її значущості для особистісного зростання [5]. Зовнішня – виникає внаслідок дії зовнішніх обставин та пов'язана з бажанням досягти необхідного рівня сформованості компетентностей задля досягнення своєї мети.

В. Асеев пропонує два шляхи впливу на мотивацію: перший – полягає у перетворенні зовнішньо усвідомлених мотивів у внутрішні; другий – передбачає виховання мотивів через організацію різних видів комунікативної діяльності, що сприяє актуалізації мотивів, завдяки чому вони змінюються й включаються до мотиваційної сфери [1].

Таким чином, кожен вид мотивації має як позитивні, так і негативні аспекти, по-різному впливаючи на психічні процеси. Найбільш позитивний вплив як на пізнавальні процеси, так і на індивіда в цілому має внутрішня мотивація. Зовнішня мотивація може переважати у вирішенні особистісних питань. Успішність професійної діяльності зумовлена внутрішніми мотивами. У процесі становлення професійного образу «Я» мотиваційна структура студента зазнає по-

мітних змін, зовнішні мотиви замінюються внутрішніми: одні спонуки набувають більшої значущості, інші – втрачають її, перетворюючись з ідеалу на повсякденну дійсність. Отже, внутрішня і зовнішня мотивації не існують окремо одна від одної і не є протилежними; між ними існує взаємоперехід від зовнішніх чинників до саморегуляції. Внутрішня мотивація характеризується інтересом до самої діяльності, більшим залученням в освітній процес, кращою якістю діяльності, вищими досягненнями, тоді як за зовнішньої мотивації інтерес під час виконання діяльності не домінує. Адекватне за формою і змістом подання зовнішнього підкріплення може виявитися корисним і для внутрішньої, і для зовнішньої мотивації. При цьому не потрібно підкріплювати активність, яка і так уже викликає інтерес в індивіда [4, с. 397].

Результативність освітньої діяльності студентів залежить від прояву пізнавальних мотивів, які спрямовують особистість на відповідну пізнавальну діяльність, ознайомлення з майбутньою професією. Від пізнавальної мотивації залежать успіхи освітньої діяльності, потреби в досягненні та оволодінні новими знаннями. Пізнавальні мотиви охоплюють зміст освітньої діяльності та процес її здійснення.

Аналізуючи соціальні мотиви, зосереджуємо увагу на важливості майбутньої професії, формування почуття відповідальності за прийняття рішення, бажання та вміння працювати та допомагати людям, долати труднощі, що виникають у процесі професійної діяльності соціальних працівників.

Ефективність освітньої діяльності студентів – майбутніх соціальних працівників залежить від мотивації до усвідомлення ролі професійної, комунікативно-мовленнєвої компетентності. Позитивна мотивація у процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності виконує регулятивну функцію і є смислоутворювальною основою, «навколо якої конструюються головні властивості та якості майбутнього фахівця» [3, с. 33].

Важливим інструментом підвищення мотивації є вміння зорієнтувати студентів – майбутніх соціальних працівників на перспективи ефективного використання здобутих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності, на формування у них здатності і внутрішньої потреби до безперервного навчання, самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку.

Список використаної літератури

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. Москва: Мысль, 1976. 158 с.
2. Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности. Москва: Московский психолого-социальный институт, 2001. 432 с.
3. Можаровська О.Е. Формування готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування майбутніх фахівців у коледжах технічного профілю: дис. ... канд. педаг. наук: 13.00.04 / Вінниця, 2016. 278 с.
4. Ренке С. О. Психологічні особливості мотиваційної регуляції процесу становлення професійного образу «Я» у майбутніх психологів. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України Проблеми сучасної психології*. 2017. Випуск 37. С.388-400.
5. Gardner R. C. *Social Psychology in Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold Ltd., 1985. 355 p.